

О. Є. КОНОНОВ¹, В. В. ГОРАЧУК²

КУРС «ОТОЛАРИНГОЛОГІЯ» В ПРОГРАМАХ ПІДГОТОВКИ ІНТЕРНАТУРИ ЛІКАРІВ ЗАГАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ – СІМЕЙНИХ ЛІКАРІВ

¹Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, м. Київ, Україна²Державна наукова установа «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я»
Державного управління справами, м. Київ, Україна

Мета: дослідити основні характеристики розділу «Отоларингологія» в програмах підготовки лікарів в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина»; запропонувати підходи до вдосконалення програм підготовки лікарів-інтернів з питань отоларингології.

Матеріали та методи. Примірні програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина», затверджені МОЗ України, та 7 аналогічних програм закладів вищої освіти державної форми власності; нормативні документи та наукові літературні джерела. Методи: структурно-логічного аналізу документів, групування, узагальнення, порівняння, бібліосемантичний.

Результати. Установлено, що тривалість розглянутих програм – 2 роки, а освітньої частини курсу «Отоларингологія» закладів вищої освіти – від 18 до 36 год, при рекомендованих 36 год; тривалість практичної частини більшості програм – 108 год. Структура курсу «Отоларингологія» за темами насичена за змістом і числом (11 од.) та кратністю (10–20 разів) практичних навичок. Порівняння тривалості й змісту вітчизняних програм з найкращими європейськими показало, що тривалість останніх – не менш ніж три роки, а в більшості європейських країн – 5 років. Закордонні дослідження свідчать про пряму залежність між тривалістю навчання й набутими компетентностями лікаря. Підходи до вдосконалення програм підготовки в інтернатурі лікарів загальної практики – сімейних лікарів з питань отоларингології полягають у збільшенні загальної тривалості підготовки мінімум до трьох років з відповідним збільшенням тривалості курсу «Отоларингологія» та в ширшому використанні післядипломних короткотривалих видів навчання з використанням симуляторів.

Висновки. Підготовка в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» потребує збільшення тривалості програм за найкращими європейськими зразками з відповідним подовженням тривалості курсу «Отоларингологія», а також використання короткотривалих циклів навчання з питань отоларингології в межах безперервного професійного розвитку лікарів загальної практики – сімейних лікарів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: лікар-інтерн; інтернатура; практичні навички; курс «Отоларингологія»; програма.

Вступ. Проблема якості підготовки медичних кадрів завжди перебуває в полі зору керівників галузі. Стратегічний документ, що регулює основні довгострокові напрями розвитку сфери охорони здоров'я, передбачає забезпечення безперервного розвитку людського капіталу та створення можливостей самореалізації працівника. Із цією метою має бути забезпечена, зокрема, висока якість підготовки здобувачів медичної освіти шляхом приведення освітніх програм у відповідність до європейських вимог, оптимізація використання потенціалу університетських клінік та клінічних баз кафедр закладів вищої освіти, більш активне використання симуляційних методів навчання, що дасть змогу за відповідних умов медичним працівникам виконувати свої професійні обов'язки на високому рівні [1].

Високопрофесійних знань та практичних компетентностей потребує лікар будь-якої спеціальності, зокрема, лікар загальної

практики – сімейний лікар (далі – ЗП-СЛ), на якого, у світлі визначених стратегій, покладається завдання підвищити якість первинної медичної допомоги, інтегрувати медичні послуги, запобігати госпіталізаціям, яких можна було б уникнути. Виконання таких завдань під силу лише високоосвіченим спеціалістам, які розуміються на широкому спектрі патологій, з якими може стикатися лікар, спостерігаючи пацієнта, його сім'ю протягом тривалого часу [2].

Однією з найчастіших патологій, з якою лікар ЗП-СЛ стикається у своїй практиці, вважається отоларингологічна патологія, притаманна дітям раннього віку внаслідок анатомо-фізіологічних особливостей вуха, горла, носа, дорослим – у періоди підвищеної сезонної захворюваності верхніх дихальних шляхів, особам старших вікових груп – унаслідок підвищеної вразливості органу слуху. За даними іноземних досліджень [3], частка звернень пацієнтів з отоларингологічною патологією до лікаря загальної практики

становить від 20–40 % серед усього населення до 25 % у дорослих та 50,0 % у дітей. Водночас програми підготовки лікарів ЗП-СЛ у різних країнах містять непропорційну майбутньому навантаженню в практичній діяльності тривалість курсу «Отоларингологія», а більшість опитаних лікарів загальної практики, за результатами досліджень, проведеними у Великій Британії, Канаді, Швейцарії, були незадоволені своєю підготовкою за даним курсом [4–7].

В Україні є низка досліджень, присвячених підготовці лікарів ЗП-СЛ (Ю. В. Вороненко, О. Г. Шекера, В. І. Ткаченко, Н. В. Медведовська, В. В. Краснов, 2014; Л. М. Стрільчук, І. В. Шумлянський, Л. А. Ільницька, 2015; Н. Г. Гойда, О. С. Щербінська, 2016; О. Є. Січкоріз, 2018). Цілеспрямовано питання інтеграції знань і практичних компетентностей у програми підготовки лікарів ЗП-СЛ пацієнтам з отоларингологічною патологією не досліджували.

Мета: дослідити основні характеристики розділу «Отоларингологія» в програмах підготовки лікарів в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина»; запропонувати підходи до вдосконалення підготовки лікарів-інтернів з питань отоларингології.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження слугували: Примірні програми підготовки в інтернатурі, затверджені наказом [8], дані офіційних вебсайтів закладів вищої медичної освіти України (15 медичних університетів і 3 університети, до складу яких входять медичні інститути) державної форми власності, де здійснюється підготовка лікарів в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина».

За даними офіційних вебсайтів, за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» проводять підготовку в інтернатурі 14 закладів вищої медичної освіти та 3 медичних факультетів університетів. На офіційних вебсайтах у вільному доступі виявлено власні програми підготовки в інтернатурі за вказаною спеціальністю 6 медичних університетів (Буковинського державного медичного університету, Донецького національного медичного університету, Запорізького державного медико-фармацевтичного університету, Національного університету охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика, Одеського національного медичного університету, Харківського національного медичного університету) та медичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

На офіційних вебсайтах інших закладів освіти простежена різна інформація стосовно програм підготовки в інтернатурі (оприлюднено Примірну програму підготовки в інтернатурі, затверджену

МОЗ України; представлено загальну інформацію про програми підготовки в інтернатурі, незалежно від спеціальності; відсутність доступу до програм; відсутність результату пошуку програм на вебсайті).

Для тріангуляції даних використано дані наукових літературних джерел (12 од.).

Застосовано методи структурно-логічного аналізу документів, групування, узагальнення, порівняння, бібліосемантичний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення. За результатами дослідження встановлено, що наявні в доступі програми підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» закладів вищої освіти орієнтуються на Примірну програму підготовки в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» (далі – Примірні програми), затверджену Міністерством охорони здоров'я України. Програма затверджена у 2022 році й створена з урахуванням вимог до післядипломної підготовки лікарів загальної практики – сімейних лікарів Всесвітньої асоціації сімейних лікарів (WONCA) та Всесвітньої федерації медичної освіти (WFME) 2013 р. Тривалість підготовки в інтернатурі лікарів, відповідно до Примірної програми, становить 2 роки (3 432 години, 114,4 кредитів ECTS), зокрема, на кафедрах закладів вищої або післядипломної освіти освітня частина відбувається протягом 6 місяців разом за два роки, або 936 годин, або 31,2 кредиту ECTS, практична частина програми проходить на базах стажування (у закладах охорони здоров'я) впродовж 16 місяців і триває загалом 2 496 годин, або 83,2 кредиту ECTS.

До програми включений курс «Отоларингологія», тривалість освітньої частини якого становить 36 год, або 1,2 кредиту ECTS, практичної частини – 108 год, або 3,6 кредиту ECTS. Тобто тривалість курсу дорівнює відповідно одному (теоретичний) та трьом (практичний) тижням навчання. Загалом, для здобуття знань і практичних навичок для надання медичної і профілактичної допомоги пацієнтам з хворобами вуха, горла, носа інтерну відводиться 1 місяць.

Серед 16 курсів освітньої частини Примірної програми курс «Отоларингологія» посідає за тривалістю 4-те рангове місце, а серед 14 курсів практичної частини – 6-те.

Програмні результати навчання за освітнім складником передбачають знання анатомії та фізіології ЛОР-органів у пацієнтів різного віку, основних симптомів і синдромів при хворобах вуха, горла і носа, клінічних проявів й алгоритму надання невідкладної допомоги, маршрутизації пацієнта при сторонніх тілах і травмах ЛОР-органів, та інших невідкладних станах (опіках, гострому отиті, кровотечі з ЛОР-органів, гострій

асфіксії, набряку гортані, стенозі гортані). За результатами навчання лікарі повинні знати показання до направлення на консультацію до лікарів-спеціалістів, спеціальних методів обстеження в отоларингології, алгоритм надання невідкладної допомоги та маршрут пацієнта при орбітальних і внутрішньочерепних ускладненнях, інфекційно-запальних захворюваннях ЛОР-органів, новоутвореннях, а також мати знання особливостей захворювань ЛОР-органів у дітей раннього віку, їх діагностику й маршрут пацієнта.

Програма передбачає також розгляд питань клінічної фармакології лікарських засобів, які застосовують в отоларингології, та препаратів, що мають нейро- / ототоксичну дію.

За відведений на освітню частину час інтерни повинні розвинути вміння проводити огляд ЛОР-органів, визначати гостроту слуху та інтерпретувати результати дослідження в пацієнтів усіх вікових груп, складати план обстеження та амбулаторного лікування пацієнта, надавати невідкладну допомогу при травмах та інших невідкладних станах при захворюваннях ЛОР-органів, проводити консультування й навчання пацієнтів, призначати та застосовувати локальні й системні лікарські засоби, проводити консультування пацієнтів / їхніх родин щодо профілактики та лікування порушень носового дихання, сучасних хірургічних методів лікування захворювань вуха, горла, носа, лікування туговухості й глухоти.

Практичні навички / компетентності, що мають бути засвоєні лікарем-інтерном, передбачають: огляд зовнішнього вуха і барабанної перетинки з рефлектором й отоскопом; оцінку гостроти слуху (розмовної і шепітної мови); видалення неускладненого стороннього тіла з вуха, горла, носа; проведення передньої риноскопії, фарингоскопії рефлектором; визначення дихальної та нюхової функції носа; проведення передньої тампонади носа, пальцевого обстеження носоглотки, прямої ларингоскопії, промивання лакун піднебінних мигдаликів, взяття мазка з носа та горла на бактеріологічне й вірусологічне дослідження. Обов'язкова кратність маніпуляцій, медичних процедур (за можливості визначення) дорівнює від 5 до 10 разів залежно від процедури, крім видалення неускладненого стороннього тіла з вуха, горла, носа, її кількість становить 2 і більше. Передбачуваний рівень опанування цих навичок, визначений Примірною програмою, досить високий – С, що означає, що кожен випускник інтернатури виконує, керує та самостійно демонструє цю навичку.

Під час проходження практичної частини інтернатури на базі стажування інтерн повинен продовжити розвивати 11 практичних навичок / компетентностей за вищеозначеним переліком,

але вже кратністю від 10 до 20 процедур кожною, залежно від навички, за період навчання.

Ураховуючи, що програма примірна, кожен заклад вищої освіти використовує своє право на внесення певних змін, зокрема, за курсом «Отоларингологія».

Виявлено, що за збереження рекомендованого загального обсягу програми підготовки в інтернатурі, тривалість освітньої частини курсу «Отоларингологія» мала свої варіації, зокрема, 18, 32 та 36 годин, залежно від закладу вищої освіти. У разі обраної тривалості курсу 18 годин, цей курс належить до додаткових програм.

Тривалість курсу практичної частини інтернатури дорівнювала в більшості програм, як і в Примірній програмі, 108 год, хоча одним закладом була прийнятою в обсязі 156 год.

Щодо змісту курсу, то заклади вищої освіти повністю дотримувалися переліку знань і практичних компетентностей, рекомендованих Примірною програмою.

З огляду на наведений перелік та тривалість курсу, слід зазначити, що як Примірна програма, так і програми закладів вищої та післядипломної освіти досить насичені за змістом і числом та кратністю практичних навичок при щільному обсязі курсу, особливо в тих програмах, де їх тривалість менш ніж 36 год. У цьому контексті слід звернути увагу на закордонні практики, які свідчать, що серед країн Глобальної Півночі, до яких зараховують Північну Америку, країни Західної Європи та Океанії, лише в Канаді тривалість післядипломної підготовки лікаря загальної практики – сімейного лікаря становить 2 роки; у США її тривалість дорівнює 3 роки, а європейських програм цієї частини світу – від трьох років (Велика Британія) до понад 5 років у Данії. Програми навчання в країнах Центральної Європи тривають від 3 до 5 років, Східної Європи – 2–3 роки [9; 10] (табл. 1). Зрозуміло, що в програмах тривалістю 3 і більше років окремі курси можуть мати також більшу тривалість, зокрема курс «Отоларингологія».

Про взаємозв'язок рівня теоретичних знань і кількості проведених практичних маніпуляцій під час навчання з рівнем упевненості лікарів при взаємодії з пацієнтом з хворобами вуха, горла, носа свідчать проведені дослідження [11]. Більше витраченого часу позитивно корелює зі знаннями та навичками, і цей висновок також підтверджений дослідженнями. Зокрема, доведено, що тривалість курсу близько 3 тижнів призводить до нестачі знань, що відображається на діагностичних здібностях та управлінських навичках студентів [12].

Спираючись на отримані дані, які підходять можна запропонувати в Україні, щоб якості

Таблиця 1

Тривалість післядипломної підготовки лікарів загальної практики в різних країнах світу та в Україні

№ з/п	Назва регіону/країни	Тривалість підготовки лікарів загальної практики
1	Канада	2 роки
2	Сполучені Штати Америки	3 роки
3	Країни Західної Європи	3–5 років
	зокрема:	
3.1	Велика Британія	3 роки
3.2	Данія	понад 5 років
4	Країни Центральної Європи	3–5 років
	зокрема:	
4.1	Німеччина	5 років
5	Країни Східної Європи	2–3 роки
	зокрема:	
5.1	Болгарія	3 роки
5.2	Словаччина	3 роки
5.3	Румунія	2 роки
5.4	Чехія	2 роки
5.5	Молдова	2 роки
5.6	Україна	2 роки

навчання випускників інтернатури з курсу «Отоларингологія» була вищою?

Цілком доцільно, на думку авторів, збільшити загальну тривалість підготовки в інтернатурі хоча б на 1 рік і пропорційно збільшити тривалість окремих курсів, наявних у переліку Примірної програми, зокрема, курсу «Отоларингологія». Це наблизить вітчизняну Примірну програму до підготовки сімейних лікарів за програмами найкращої європейської практики не лише за змістом, що сьогодні дотримано, а й за тривалістю.

Уже сьогодні слід використовувати наявні можливості безперервного підвищення кваліфікації лікарів ЗП-СЛ на короткотривалих навчальних циклах (семінарах, фахових школах, тренінгах з розвитку практичних навичок); активно використовувати симуляційний складник під час короткотривалих навчальних циклів; застосовувати таку форму навчання, як стажування на робочому місці, що потребує активності й бажання лікаря, який навчається, і лікаря, який навчає.

Утілення цих підходів залежить від зацікавлених сторін: Міністерства охорони здоров'я, випускників інтернатури, профільних клінічних кафедр закладів вищої освіти, а саме їх викладачів, які готують програми навчальних циклів післядипломної освіти, зокрема, отоларингології в загальній практиці, закладів охорони здоров'я, які є базами стажування й забезпечують доступ лікарів-інтернів до практичного складника підготовки та супервізію під час розвитку практичних навичок, організаторів наукових форумів з питань отоларингологічної практики в діяльності сімейного лікаря.

Висновки

1. Стратегічні напрями розвитку сфери охорони здоров'я, які покладають завдання надання якісної первинної медичної допомоги населенню, висока частота випадків отоларингологічних захворювань у практиці роботи лікаря загальної практики – сімейного лікаря – від 20,0 до 40,0 %, свідчать про необхідність забезпечувати якісну підготовку лікарів в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина», зокрема, на курсі «Отоларингологія».

2. Виявлено, що тривалість підготовки лікарів в інтернатурі в Україні за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» – 2 роки – менша від тривалості підготовки лікарів у розвинених європейських країнах. Зокрема, тривалість освітньої частини курсу «Отоларингологія» становить 36 год, в окремих закладах – 18 і 32 год, а практичної частини в більшості програм – 108 год. Водночас закордонними дослідженнями доведено, що тривалість навчання має прямий кореляційний зв'язок з якістю засвоєння знань і розвитку практичних навичок.

3. Запропоновані підходи до вдосконалення вітчизняних програм підготовки лікарів в інтернатурі за спеціальністю «Загальна практика – сімейна медицина» шляхом приведення тривалості інтернатури до найкращих європейських зразків, що дасть змогу збільшити і тривалість окремих курсів програм підготовки, зокрема курсу «Отоларингологія», а також шляхом створення більш широкого доступу лікарям загальної практики зокрема: сімейним лікарям до короткотривалих циклів, медичного стажування,

наукових форумів з отоларингології в сімейній медицині з активним використанням симуляційних практик у межах програм безперервного професійного розвитку.

Перспективи подальших досліджень полягають у проведенні вивчення ефективності опанування практичних компетентностей лікарями-інтернами за курсом «Отоларингологія» в програмі підготовки в інтернатурі лікарів загальної практики – сімейних лікарів на вітчизняних вибірках з метою обґрунтування перегляду тривалості курсу та програми загалом.

Дотримання етичних норм. Автори дотримувалися етичних стандартів наукового цитування.

У посиланнях на першоджерела вказано такі дані: назва, видання, рік, том, випуск та номери сторінок. Рукопис схвалений та рекомендований до публікації на засіданні Комісії з питань етики Державної наукової установи «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами (протокол № 05 від 20 листопада 2025 року).

Фінансування та конфлікт інтересів. Дослідження не має зовнішніх джерел фінансування. Конфлікт інтересів відсутній. Усі автори дали згоду на публікацію цього рукопису.

Внесок авторів: Кононов О. Є.^{A, B, C, D}, Горачук В. В.^{E, F}.

Список літератури

1. Про схвалення Стратегії розвитку системи охорони здоров'я на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025–2027 роках : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2025 р. № 34-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.11.2025).
2. Черешнюк Г. С., Козяр Т. В. Загальна практика сімейна медицина, як невід'ємна складова трансформації системи охорони здоров'я в медичну освіту України. Тези доповідей навчально-методичної конференції «Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти: національний досвід та світовий вимір», м. Вінниця, 7 лютого 2019 року. Вінниця, 2019. С. 229. URL: https://www.vnmu.edu.ua/downloads/pdf/tezy_n-m_konf_2019.pdf (дата звернення: 05.11.2025).
3. Scott G. M., Best CAE., Micomono D. C. Otolaryngology exposure in a longitudinal integrated clerkship setting. *J Otolaryngol Head Neck Surg.* 2017. Vol. 46(1), no. 10. P. 51. DOI: 10.1186/s40463-017-0215-1.
4. Dimitrov L., Unadkat S., Khanna A., Rennie C., Saleh H. ENT training amongst general practitioners: results from a questionnaire. *The Journal of Laryngology & Otology.* 2020. No. 134 (2). P. 109–115. doi:10.1017/S0022215120000201.
5. Mayer A. W., Smith K. A., Carrie S.; Collaborative Authors. A survey of ENT undergraduate teaching in the UK. *J Laryngol Otol.* 2020. No. 134(6). P. 553–557. DOI: 10.1017/S0022215120000936.
6. Sorichetti B. D., Pauwels J., Jacobs T. B., Chadha N. K., Kozak E. L., Kozak F. K. High frequency of otolaryngology/ENT encounters in Canadian primary care despite low medical undergraduate experiences. *Can Med Educ J.* 2022. No.13(1). P. 86–89. DOI: 10.36834/cmej.72328.
7. Rozsnyai Z., Tal K., Bachofner M., Maisonneuve H., Moser-Bucher C., Mueller Y., Scherz N., Martin S., Streit S. Swiss students and young physicians want a flexible goal-oriented GP training curriculum. *Scand J Prim Health Care.* 2018. No. 36(3). P. 249–261. DOI: 10.1080/02813432.2018.1487582.
8. Про затвердження примірних програм підготовки в інтернатурі за спеціальностями «Анестезіологія та інтенсивна терапія»; «Загальна практика-сімейна медицина»; «Дерматовенерологія»; «Радіологія»; «Отоларингологія»; «Патологічна анатомія»; «Фізична та реабілітаційна медицина» : Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28 червня 2022 р. № 1114. URL: https://moz.gov.ua/uploads/7/37644-dn_1114_28_06_2022_dod_2.pdf (дата звернення: 03.11.2025).
9. Arya N., Gibson C., Ponka D., Haq C., Hansel S., Dahlman B., Rouleau K. Family medicine around the world: overview by region: The Besrou Papers: a series on the state of family medicine in the world. *Can Fam Physician.* 2017. No. 63(6). P. 436–441. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28615392/> (date of access: 03.11.2025).
10. Tornow C., Freyer Martins Pereira J., Mathias E., Chenot J. F. Postgraduate training in general practice in Germany: A narrative review. *Ger Med Sci.* 2025. No. 23. P. Doc08. DOI: 10.3205/000344.
11. Pasick L. J., Benito D., Zapanta P., Sataloff R. T. Assessing Medical Student Basic Otolaryngology Knowledge: A Multi-Institutional Study. *Ear Nose Throat J.* 2019. No. 98(1). P. 44–49. DOI: 10.1177/0145561318823369.
12. Allassaf H. I., Alturki A. Y., Almansour N. M., Albdulsalam A. M., Altameem R. M., Alqahtani Z. A., et al. Basic ear, nose, and throat knowledge among medical students: A multi-institutional study reflecting the current stage of ear, nose, and throat curriculum in undergraduate medical education. *J Nat Sci Med.* 2023. No. 6 (2). P. 59–65. DOI: 10.4103/jnsm.jnsm_169_20.

References

1. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku systemy okhorony zdorovia na period do 2030 roku ta zatverdzhennia operatsiinoho planu zakhodiv z yii realizatsii u 2025-2027 rokakh (2025) [On approval of the Healthcare System Development Strategy for the period until 2030 and approval of the operational plan of measures for its implementation in 2025-2027]. Kabinet Ministriv Ukrainy. Rozporiadzhennia vid 17 sichnia 2025 r. № 34-r. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/34-2025-%D1%80#Text> (date of access: 03.11.2025) [in Ukrainian].

2. Chereszniuk, H.S., Koziar T.V. (2019). Zahalna praktyka simeina medytsyna, yak nevidiemna skladova transformatsii systemy okhorony zdorovia v medychnu osvitu Ukrainy [General practice family medicine as an integral component of the transformation of the healthcare system into medical education in Ukraine]. Tezy dopovidei navchalno-metodychnoi konferentsii «Aktualni problemy suchasnoi vyshchoi medychnoi osvity: natsionalnyi dosvid ta svitovyi vymir», m. Vinnytsia, 7 liutoho 2019 roku. Vinnytsia, 229. Retrieved from: https://www.vnmu.edu.ua/downloads/pdf/tezy_n-m_konf_2019.pdf (date of access: 05.11.2025) [in Ukrainian].
3. Scott, G. M., Best, C. A. E., & Micomonaco, D. C. (2017). Otolaryngology exposure in a longitudinal integrated clerkship setting. *Journal of Otolaryngology–Head & Neck Surgery*, 46(1), 51. <https://doi.org/10.1186/s40463-017-0215-1>.
4. Dimitrov, L., Unadkat, S., Khanna, A., Rennie, C., & Saleh, H. (2020). ENT training amongst general practitioners: Results from a questionnaire. *The Journal of Laryngology & Otology*, 134(2), 109–115. <https://doi.org/10.1017/S0022215120000201>.
5. Mayer, A.W., Smith, K.A., & Carrie, S.; Collaborative Authors. (2020). A survey of ENT undergraduate teaching in the UK. *The Journal of Laryngology & Otology*, 134(6), 553–557. <https://doi.org/10.1017/S0022215120000936>.
6. Sorichetti, B.D., Pauwels, J., Jacobs, T.B., Chadha, N.K., Kozak, E.L., & Kozak, F.K. (2022). High frequency of otolaryngology/ENT encounters in Canadian primary care despite low medical undergraduate experiences. *Canadian Medical Education Journal*, 13(1), 86–89. <https://doi.org/10.36834/cmej.72328>.
7. Rozsnyai, Z., Tal, K., Bachofner, M., Maisonneuve, H., Moser-Bucher, C., Mueller, Y., Scherz, N., Martin, S., & Streit, S. (2018). Swiss students and young physicians want a flexible goal-oriented GP training curriculum. *Scandinavian Journal of Primary Health Care*, 36(3), 249–261. <https://doi.org/10.1080/02813432.2018.1487582>.
8. Pro zatverdzhennia prymirnykh prohram pidhotovky v internaturi za spetsialnostiamy “Anesteziolohiia ta intensyyna terapiia”; “Zahalna praktyka-simeina medytsyna”; “Dermatovenerolohiia”; “Radiolohiia”; “Otolarynholohiia”; “Patolohichna anatomiia”; “Fizychna ta reabilitatsiina medytsyna”. (2022). [On approval of sample internship training programs in the specialties “Anesthesiology and Intensive Care”; “General Practice-Family Medicine”; “Dermatovenereology”; “Radiology”; “Otolaryngology”; “Pathological Anatomy”; “Physical and Rehabilitation Medicine”] Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy. Nakaz vid 28 chervnia 2022 № 1114. Retrieved from: https://moz.gov.ua/uploads/7/37644-dn_1114_28_06_2022_dod_2.pdf (date of access: 05.11.2025). [in Ukrainian].
9. Arya, N., Gibson, C., Ponka, D., Haq, C., Hansel, S., Dahlman, B., & Rouleau, K. (2017). Family medicine around the world: Overview by region: The Besrou Papers: A series on the state of family medicine in the world. *Canadian Family Physician*, 63(6), 436–441. Retrieved from: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/28615392/> (date of access: 03.11.2025).
10. Tornow, C., Freyer Martins Pereira, J., Mathias, E., & Chenot, J. F. (2025). Postgraduate training in general practice in Germany: A narrative review. *German Medical Science*, 23, Doc08. <https://doi.org/10.3205/000344>.
11. Pasick, L.J., Benito, D., Zapanta, P., & Sataloff, R.T. (2019). Assessing medical student basic otolaryngology knowledge: A multi-institutional study. *Ear, Nose & Throat Journal*, 98(1), 44–49. <https://doi.org/10.1177/0145561318823369>.
12. Allassaf, H.I., Alturki, A.Y., Almansour, N.M., Albdulsalam, A.M., Altameem, R.M., Alqahtani, Z.A., et al. (2023). Basic ear, nose, and throat knowledge among medical students: A multi-institutional study reflecting the current stage of ear, nose, and throat curriculum in undergraduate medical education. *Journal of Natural Science, Medicine*, 6(1), 59–65. https://doi.org/10.4103/jnsm.jnsm_169_20.

COURSE “OTOLARYNGOLOGY” IN INTERNSHIP TRAINING PROGRAMS FOR GENERAL PRACTITIONERS-FAMILY DOCTORS

O. E. KONONOV¹, V. V. HORACHUK²

¹Shupyk National Healthcare University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

²State Institution of Science “Center of innovative healthcare technologies”
State Administrative Department, Kyiv, Ukraine

Purpose: to study the main characteristics of the “Otolaryngology” section in the training programs for doctors in internships in the specialty “General Practice – Family Medicine”; to propose approaches to improving the training programs of interns in otolaryngology.

Materials and methods. An exemplary internship training program in the specialty “General Practice – Family Medicine”, approved by the Ministry of Health of Ukraine, and 7 similar programs of state-owned higher education institutions; regulatory documents and scientific literary sources. Methods: structural-logical analysis of documents, grouping, generalization, comparison, bibliosemantic.

Results. It was established that the duration of the considered programs is 2 years, and the educational part of the course “Otolaryngology” of higher education institutions is from 18 to 36 hours, with the recommended 36 hours; the duration of the practical part of most programs is 108 hours.

The structure of the course “Otolaryngology” by topics is rich in content and number (11 units) and multiplicity (10–20 times) of practical skills. A comparison of the duration and content of domestic programs with the best

European ones showed that the duration of the latter is at least 3 years, and in most European countries – 5 years. Foreign studies indicate a direct relationship between the duration of training and the acquired competencies of a doctor. Approaches to improving internship training programs for general practitioners-family doctors in otolaryngology include increasing the total duration of training to at least 3 years, with a corresponding increase in the duration of the Otolaryngology course, and making wider use of postgraduate short-term training using simulators.

Conclusions. Internship training in the specialty “General Practice-Family Medicine” requires an increase in the duration of programs according to the best European models, with a corresponding extension of the duration of the “Otolaryngology” course, as well as the use of short-term training cycles on otolaryngology within the framework of the continuous professional development of general practitioners-family doctors.

KEY WORDS: **intern; internship; practical skills; course “Otolaryngology”; program.**

Рукопис надійшов до редакції 05.11.2025

Рукопис прийнято до публікації 19.11.2025

Рукопис опубліковано 31.12.2025

Відомості про авторів:

Кононов Олександр Євгенович – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії, сімейної медицини, гематології і трансфузіології, Національний університет охорони здоров'я України імені П. Л. Шупика; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-0505-0296>

Горачук Вікторія Валентинівна – доктор медичних наук, професор, заступник директора з освітньо-наукової роботи, Державна наукова установа «Центр інноваційних технологій охорони здоров'я» Державного управління справами; ORCID <https://orcid.org/0000-0003-3592-5479>

Електронна адреса для листування: gorachuk@ukr.net